

verkiezingen in Canada een anti-Amerikaanse strekking zullen krijgen. Spreker merkt in verband hiermede op, dat de procedures die de Amerikaanse regering de laatste tijd volgt nog wel wat te wensen overlaten. Het schijnt, dat het State Department in het buitenlandse beleid nauwelijks meer een rol speelt en dat het hoofd van de permanente staf van president Kennedy, George Bundy, de hoofdrol heeft, waartegenover minister Rusk onvoldoende ter zichte zou uitosfenen.

2 d. NAVO-defensiebeleid

De Jupiter-president deelt mede, dat hij als minister van Buitenlandse Zaken a.i. samen met de staatssecretarissen Van Houten, Calmeyer en De Jong de secretaris-generaal van de NAVO mr. Stikker heeft ontvangen. Mr. Stikker deelde mede, dat hem was gebleken, dat het akkoord van Nassau tussen president Kennedy en de Britse premier Macmillan bij de Duitse bondsregering aanvaardbaar met achterdocht was ontvangen. Zijn gesprek met de bondskanselier Adenauer en het bezoek van de Amerikaanse onderminister Ball aan Bonn hebben tot een verduidelijking geleid, zodat de bondsregering nu volle medewerking aan de plannen van Amerika en Engeland inzake een multilaterale nucleaire strijdmacht heeft gegeven. Bij zijn bezoek aan Rome had mr. Stikker geconstateerd, dat de Italiaanse regering ermede ingenomen was, dat de Jupiter-raketten uit Italië verdwijnen. Zij heeft wel belangstelling voor een multilaterale kernmacht, maar leek weinig genegen om bases voor polarisonderzeeboten beschikbaar te stellen. Aan Londen bracht mr. Stikker een bezoek op de dag na de persconferentie van president De Gaulle. In België had mr. Stikker wel instemming met de vorming van een multilaterale kernmacht ontmoet, maar men zag geen mogelijkheden om een financiële bijdrage daaraan te leveren. Mr. Stikker heeft vervolgens een uiteenzetting gegeven over de plannen voor een multilaterale kernmacht (NATO Nucleair Force). De bedoeling is, dat de Verenigde Staten hiervoor aan de NAVO afstaan wat al voor gebruik in de NAVO bestemd was en dat Groot-Brittannië al zijn bombardementsvliegtuigen zou aanbieden. In de tweede fase komen polarisraketten ter beschikking, die zowel onder zee als boven water afgevuurd kunnen worden. De opstelling van raketten in ons land zou binnenslands politieke moeilijkheden kunnen geven; als dit van onderzeeboten af kan gebeuren zou dit eenvoudiger zijn. Militair-strategisch heeft dat voordelen, waartegenover het politieke nadeel staat, dat de Verenigde Staten dan minder belangstelling zouden kunnen krijgen voor andere verdedigingsobjecten in Europa. De vraag is dus of Nederland bereid is medewerking te geven, d.w.z. in de eerste fase een financiële bijdrage beschikbaar zal willen stellen en in de tweede fase bovendien manschappen en havenfaciliteiten voor het binnenlopen van onderzeeërs, bijv. in Den Helder. Het aanschaffen door de Koninklijke Marine van deze onderzeeboten zal financieel te bezwaarlijk zijn. De Verenigde Staten geven \$ 15 mld per jaar aan de

kernbewapening uit. Spreker heeft aan mr. Stikker geantwoord, dat dit kabinet dicht voor het eind van zijn periode staat, zodat een definitieve beslissing hierover pas door het volgende kabinet zal kunnen worden genomen, maar dat het zittende kabinet een en ander wel zal kunnen voorbereiden. Spreker heeft eraan toegevoegd, dat wij een kernmacht van de NAVO zullen toejuichen, vooral ook nu Duitsland, Italië en België zich duidelijk ervoor hebben uitgesproken; ook als dit zou voeren tot een isolering van Frankrijk, dat een andere politiek wil volgen. Over het gebruik van de NNF was het idee, dat een groep met Amerika, Engeland en Frankrijk daarover zou beslissen, maar Frankrijk heeft geweigerd. Thans is de gedachte om tot een roulerende samenstelling te komen, waarin ook de secretaris-generaal van de NAVO een plaats zou krijgen. Spreker heeft overigens de verwachting, dat de beslissing over het gebruik zal blijven bij wie de grootste macht (meer dan 90%) levert, nl. de Verenigde Staten. Als Nederland een bijdrage hieraan geeft, doet zich direct de vraag van de verhouding tussen kernwapens en de conventionele bewapening voor, nl. de vraag of dit bedrag boven op de defensieuitgaven moet komen of dat op andere plaatsen van de defensiebegroting compensatie moet worden gevonden. Terugkomende op het algemene probleem van de Europese samenwerking meent spreker, dat in de conflictsituatie met president De Gaulle de economische zaken belangrijk zijn, maar dat men de Franse president langs deze weg beter in de greep zou kunnen krijgen.

Minister Luns merkt met betrekking tot dit laatste op, dat de NAVO en de EEG twee verschillende zaken zijn. Voor spreker is het geen zaak om de Franse president dwars te zitten, maar de EEG zal zich niet zo moeten ontwikkelen, dat Engeland niet meer kan toetreden.

Minister Klompé is van mening, dat men in de boeken van De Gaulle duidelijk kan lezen, wat de doeleinden van de politiek van de Franse president zijn.

Minister Luns merkt op, dat president De Gaulle tot aan de overeenkomst in Nassau zonder enthousiasme bereid was de onderhandelingen over toetreding van Engeland tot de EEG te laten doorlopen, in de hoop, dat de Engelsen zich zouden terugtrekken. Indien Macmillan na de publikatie over stopzetting van het Skybolt-project groot kabaal had gemaakt en niet in Nassau een overeenkomst over de Polarisraketten had gesloten, zou men op weg zijn geweest naar de toetreding van Engeland tot de EEG. De overeenkomst van Nassau is dus niet zuiver een voorwendsel, maar is meer de laatste druppel die bij De Gaulle de emmer deed overlopen.

De minister-president acht het voor Nederland belangrijk in de NAVO met de integratie mee te gaan, eventueel met een lege stoel voor Frankrijk.